



Driestar Hogeschool

B Opleiding tot leraar Basisonderwijs

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

246A2021.01

Samenvatting

In december 2021 is de bestaande hbo-bachelor Opleiding tot Leraar Basisonderwijs van Driestar Hogeschool bezocht door een visitatiepanel van NQA. De opleiding verzorgt een voltijd-, een deeltijd- en een duale variant. Binnen de voltijdopleiding biedt de opleiding een reguliere en een vierjarige samen opleiden route en twee driejarige studieroutes voor vwo-opgeleiden en voor onderwijsassistenten (zie ook Schets van de opleiding). Ook binnen de deeltijd- en de duale varianten zijn er verschillende studieroutes mogelijk, afhankelijk van eerdere onderwijs- en/of werkervaring bij instromende studenten. Dit rapport geldt voor de gehele opleiding. Waar nodig wordt in argumentatie en oordelen specifiek gerefereerd aan varianten of studieroutes.

Het panel heeft in Gouda een pabo-opleiding leren kennen die sterk in ontwikkeling is. In 2021-2022 is de opleiding gestart met een grootschalige curriculumvernieuwing gericht op meer samenhang in het curriculum op basis van het beroepsprofiel van de christelijke leraar (zie verder standaard 1).

Daartoe zijn al in 2018-2019 een aantal pilots gestart binnen de voltijd-samen-opleiden(sam)-studieroute, de deeltijd en de duale varianten. Het volledig vernieuwde curriculum zal starten in studiejaar 2022-2023.

De opleiding heeft in voorgaande jaren duidelijk de samenwerking gezocht met het werkveld om een sterk eigen beroepsprofiel te vormen met een stevige inzet op persoonsvorming en het opleiden vanuit hoofd, hart en handen. In de sam-studieroute is dit in een pilotfase verder uitgewerkt naar de opzet van het curriculum en meer geïntegreerde onderwijs- en toetsvormen. Onderdelen daaruit zijn ook in de reguliere route doorgevoerd. Nu staat men op het punt om het hele curriculum met alle studieroutes te vernieuwen. Elementen van het afstuderen zijn reeds vernieuwd en behoeven verdere aanscherping in de opzet en in de toetsing en beoordeling.

Samen opleiden is als het ware benut als aanjager voor curriculumvernieuwing. Studenten krijgen meer eigen regie over hun leerproces en meer ruimte om eigen kleur te geven aan beroepsopdrachten en stages. Dat vergt veel van docenten. Zij moeten hun vakken meer ten dienste stellen aan het grotere geheel. Tijdens het visitatiebezoek proefde het panel de wil om dat door te zetten en het panel is van mening dat het team daar ook de kwaliteit voor heeft. Het valt het panel op dat de opleiding ten aanzien van de vernieuwing gedegen te werk gaat en de zaken goed wil regelen. Dat blijkt ook uit de kwaliteitszorgcyclus waar gerichte verbeteracties uit volgen.

Het panel beoordeelt de opleiding in zijn geheel als **positief**. Alle standaarden **voldoen**.

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De opleiding heeft, vanuit een nauwe samenwerking met het werkveld, een onderscheidend beroepsprofiel ontwikkeld. Het conceptuele model is stevig, goed uitgewerkt en wordt mooi doorgetrokken in het onderwijs qua gewenst niveau en inhoud. Het is een duidelijk en bruikbaar vertrekpunt voor gesprekken over opleiden en begeleiding.

Standaard 2, 3 en 4: Oriëntatie, inhoud en leeromgeving

De opleiding biedt een rijke leeromgeving met stevige aandacht voor de persoonsvorming en professionele ontwikkeling tot leraar basisonderwijs. De leerlijnen in de curricula komen overeen met het beroepsprofiel. Studenten wordt ruime mogelijkheden geboden om beroeps- en

onderzoeksvaardigheden te ontwikkelen. Dit wordt bevorderd door steeds meer integratie van kennis en vaardigheden en van vakgebieden en daarmee meer samenhang in het onderwijsprogramma. Ook hier trekt de opleiding goed op met praktijkbegeleiders in de scholen. Studenten krijgen gaandeweg meer eigen regie over hun studiepad en werken samen in leerateliers of -gemeenschappen.

Standaard 5 en 8: Instroom en begeleiding

De opleiding biedt een helder overzicht over de verschillende studieroutes en speelt in op de grote diversiteit aan instromende studenten. De informatievoorziening over intakeprocedure en begeleiding is goed verzorgd. De aandacht voor persoonlijke begeleiding is een sterk punt dat past bij de onderwijsvisie. Studenten voelen zich gezien en gehoord en geven aan dat de informatievoorziening hen helpt om hun studiepad te kiezen. De visie op begeleiden wordt ook duidelijk doorgezet naar praktijkbegeleiders, die gericht worden geschoold.

Standaard 6: Personeel

Het onderwijs wordt verzorgd door een gekwalificeerd onderwijskundig en toetskundig docententeam. Docenten vervullen een voorbeeldrol naar studenten, zijn experts in hun vakgebied en goede gesprekspartners voor werkveldcontacten. Docenten zijn enthousiast over de onderwijsvernieuwingen en proberen die ook door te voeren in hun eigen docentrol. Dit wordt ondersteund met gerichte professionalisering van docenten. In het personeelsbeleid is er veel aandacht voor professionalisering, waaronder ICT-vaardigheden ter ondersteuning van de onderwijsvernieuwing.

Standaard 7: Voorzieningen

De opleiding beschikt over adequate voorzieningen en werkt aan versterking van de ondersteunende ICT-systemen.

Standaard 9: Kwaliteitszorg

Het zit in de aard van de opleiding om het onderwijs en de onderwijsvernieuwingen goed te monitoren, veelal via kwantitatieve metingen. Uitkomsten worden doorgesproken en leiden tot gerichte verbeteracties. Met gerichte terugkoppeling bijvoorbeeld naar studenten en analyse van ook meer kwalitatieve kwaliteitsmetingen kan de opleiding nog beter laten zien dat de PDCA-cycli worden doorlopen.

Standaard 10: Toetsing

De opleiding werkt, mede op basis van de ervaringen met de sam-studieroute, toe naar meer geïntegreerde toetsing met aandacht voor de rol van gerichte feedback in het leerproces van de student. Dit past bij de onderwijsvisie. Aandachtspunten liggen bij het beter registreren van beoordelingen en feedback in de beoordelingsformulieren en de hantering van het vierogenprincipe bij de LIO-stage. De nieuwe toetscommissie zet al stappen om dit beter te monitoren, bijvoorbeeld gericht op het meer uniform hanteren van feedback en het invullen en archiveren van beoordelingsformulieren. Bij de docenten is expertise aanwezig om dit goed vorm te geven.

Standaard 11: Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding levert startbekwame leraren basisonderwijs af die voldoen in het werkveld. De opzet van het afstuderen oogt ingewikkeld met twee sporen (onderwijs- of onderzoeksgericht) en vijf lossere onderdelen. De opleiding kan het onderscheid tussen beide routes beter duiden en krijgt de aanmoediging om de stap naar beoordeling van het geheel door middel van een criteriumgericht interview verder te ontwikkelen en door te zetten.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inleiding	9
Schets van de opleiding	11
Basisgegevens opleiding	12
Terugblik vorige visitatie	12
Standaard 1 Beoogde leerresultaten	13
Standaard 2 Oriëntatie	16
Standaard 3 Inhoud	19
Standaard 4 Leeromgeving	22
Standaard 5 Instroom	24
Standaard 6 Personeel	26
Standaard 7 Voorzieningen	28
Standaard 8 Begeleiding	29
Standaard 9 Kwaliteitszorg	32
Standaard 10 Toetsing	34
Standaard 11 Gerealiseerde leerresultaten	38
Eindoordeel over de opleiding	41
Aanbevelingen	42
Bijlagen	43
Bijlage 1 Bezoekprogramma	44
Bijlage 2 Bestudeerde documenten	45

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande hbo-bachelor Opleiding tot Leraar Basisonderwijs van Driestar Hogeschool. Het visitatiepanel van NQA dat de beoordeling heeft uitgevoerd is samengesteld door NQA, in opdracht van Driestar Hogeschool en in overleg met de opleiding. Voorafgaand aan de visitatie heeft de NVAO het panel goedgekeurd.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Ook bevat het enkele aanbevelingen voor de opleiding. Het rapport is opgesteld conform het *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs* van de NVAO (2018) en de *NQA Handleiding Opleidingsvisitaties Hoger Onderwijs 2019 Beperkte Opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 9 december 2021. Het visitatiepanel bestond uit:

De heer dr. B. (Bob) Koster (voorzitter, domeindeskundige)

Mevrouw dr. J.J.M. (Jeannette) Geldens (domeindeskundige)

Mevrouw dr. I. (Ietje) Pauw (domeindeskundige)

Mevrouw S.A.M. (Sanne) Swinkels (studentlid)

Mevrouw ir. M. Dekker-Joziase, seniorauditor van NQA, trad op als auditor/secretaris van het panel.

De Opleiding tot Leraar Basisonderwijs is ingedeeld in de visitatiegroep HBO Pabo groep Radiant. Afstemming tussen alle deelpanels heeft allereerst plaatsgevonden door de instructie die de panelleden krijgen met betrekking tot het beoordelingskader. De tussen Hobéon en NQA gekalibreerde criteria voor de beoordeling maken onderdeel uit van deze instructie. Daaraan voorafgaand is de afstemming geborgd door overlap in de bezetting tussen alle deelpanels. Daarnaast is, rekening houdend met het feit dat elke opleidingsbeoordeling een individuele beoordeling betreft, vanuit de overlap in de bezetting, waar relevant, voortschrijdend gereflecteerd op vorige bezoeken binnen deze visitatiegroep. De afstemming tussen de panels wordt verder geborgd door de ondersteuning van, zo veel mogelijk, dezelfde secretaris vanuit NQA en andere evaluatiebureaus en door de inzet van getrainde voorzitters.

Werkwijze panel en procesverloop

Voor de opleidingsbeoordeling heeft de opleiding een zelfevaluatie en bijlagen aangeboden. Voor de beoordeling van de gerealiseerde leerresultaten heeft het panel vijftien afstudeerdossiers van recent afgestudeerden bestudeerd. Deze dossiers zijn geselecteerd op basis van een groslijst van alumni van de afgelopen twee jaar. Bij de selectie is rekening gehouden met de variatie in studentwaardering, opleidingsvarianten en studieroutes.

Centraal in de beoordeling stond het bezoek van het panel, bestaande uit deskundige *peers*. Ter voorbereiding op de visitatie is er een vooroverleg geweest. In het overleg zijn de panelleden geïnstrueerd over de werkwijze van NQA en het NVAO-kader en zijn voorlopige bevindingen besproken. Zowel tijdens het vooroverleg als tijdens de visitatie zijn bevindingen voortdurend gedeeld. Het visitatiebezoek heeft fysiek plaatsgevonden op de locatie van de hogeschool. Daarbij zijn de meeste gesprekken digitaal gevoerd via MS Teams sessies. Het gesprek met het management is fysiek gevoerd aangezien het hier maar om drie mensen ging. Tijdens het visitatiebezoek heeft het panel met diverse stakeholders van de opleiding gesproken, waaronder met studenten, alumni, docenten (examinatoren) en vertegenwoordigers van het werkveld. Ook is

het ter inzage gelegde materiaal bestudeerd (zie bijlage 2). Aan het einde van de bezookdag is de door het panel verkregen informatie verwerkt tot een totaalbeeld en tot een voorlopig oordeel met argumentatie. Tijdens een afsluitende mondelinge terugkoppeling via MS-Teams heeft de voorzitter van het panel het eindoordeel en belangrijke bevindingen meegedeeld aan de opleiding. Het ontwikkelgesprek zal plaatsvinden in 2022, na de afronding van deze beoordelingsrapportage. Medewerkers en studenten van de opleiding zijn in de gelegenheid gesteld om het panel (via mail) te benaderen buiten de bezookdag om (inloopsprekuren). Daar is geen gebruik van gemaakt.

Na het visitatiebezoek is een conceptrapportage opgesteld, dat is voorgelegd aan het panel. Met de input van de panelleden is een tweede concept opgesteld, dat ter controle op feitelijke onjuistheden is voorgelegd aan de opleiding. De panelleden hebben kennis genomen van de reactie van de opleiding en waar nodig zijn aanpassingen doorgevoerd. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld. Met alle (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie heeft het panel tot een weloverwogen oordeel kunnen komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, 28 maart 2022

Panelvoorzitter

Auditor



dr. B. Koster



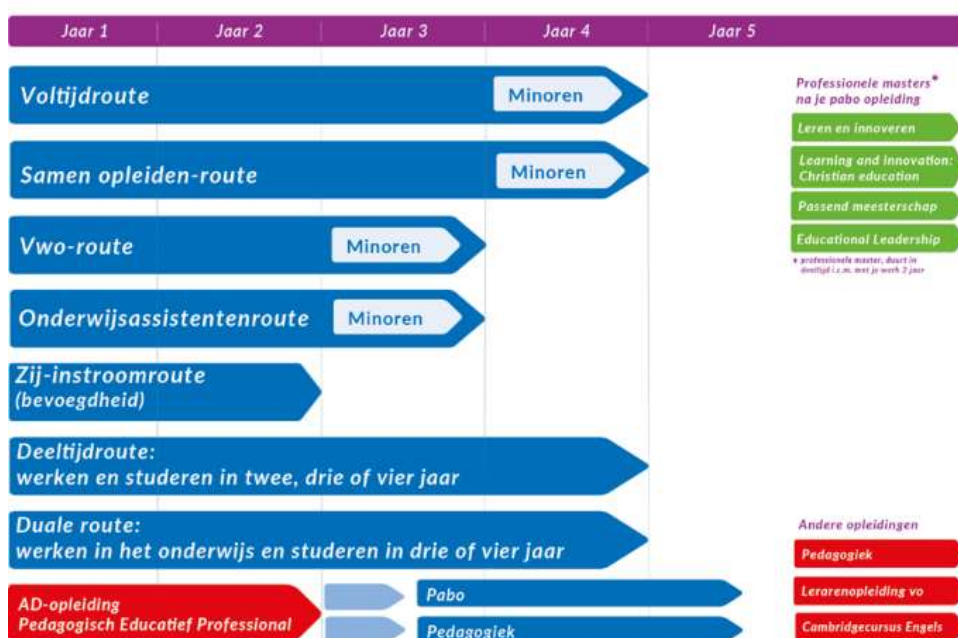
ir. M. Dekker-Joziase

Schets van de opleiding

Driestar Hogeschool leidt leraren basisonderwijs op met het Bijbelse mensbeeld en christelijke tradities als basis. Het ideaalbeeld van de christelijke leraar is uitgewerkt in samenwerking met het onderzoekscentrum Christelijk Leraarschap en in samenspraak met het werkveld. Dit komt tot uiting in het eigen beroepsprofiel. Vijf centrale pijlers daarbij zijn: persoonsgericht, beroepsgericht en vraaggericht onderwijs, bevordering van eigenaarschap in relatie tussen student en docent, en congruentleren (teach as you preach).

Het pabo-curriculum krijgt vorm via verschillende studieroutes. De verschillende studieroutes en varianten zijn weergegeven in onderstaande figuur uit het zelfevaluatie-rapport:

Pabo-opleiding Driestar hogeschool studieroutes en keuzeprogramma's



De samen opleiden (sam)-studieroute bestaat vanaf 2012-2013. Daarbij lopen studenten twee dagen per week stage in plaats van langere aangesloten stageperioden. In de duale variant combineren studenten de studie met een aanstelling van minimaal twee dagen per week in het basisonderwijs. Bij de duale varianten worden afspraken over studie en werk vastgelegd in een tripartite overeenkomst tussen school, student en werkgever. Bij de deeltijdvariant volgen studenten de studie naast hun werk en volgen zij onderwijs geconcentreerd op twee dagdelen per week. Praktijkervaring doen deeltijdstudenten op tijdens stages. Lessen van deeltijd en duaal worden meestal gecombineerd, aangezien er relatief weinig duale studenten zijn.

De opleiding zit midden in het proces het vernieuwde eigen beroepsprofiel vorm te geven in de opleidingsprogramma's (zie verder standaard 1). Binnen de voltijd-samen-opleiden-route en de deeltijd en duale varianten heeft al een aantal pilots plaats gevonden in de eerste studiejaar om dit voor te bereiden en uit te proberen. In het studiejaar 2019-2020 zijn alle eerstejaars sam-studenten en deeltijdstudenten gestart met het vernieuwde curriculum. Ten tijde van de visitatie

liepen de reguliere en de sam-studieroute naast elkaar. Het volledig vernieuwde curriculum gaat in de voltijdvariant starten in studiejaar 2022-2023.

Basisgegevens opleiding

Naam opleiding in Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs (CROHO)	Opleiding tot Leraar Basisonderwijs
ISAT-code CROHO	34808
Oriëntatie en niveau opleiding	hbo
Niveau opleiding	Bachelor
Graad	Bachelor of Education
Aantal studiepunten	240 EC
Variant(en) incl. een evt. 3 jarig traject voor VWO bij een hbo-bacheloropleiding	Voltijd, inclusief verkorte route vwo Deeltijd, inclusief verkorte 3-jarige deeltijdroute Duaal
Afstudeerrichtingen	-
Opleidingslocatie	Gouda
Onderwijstaal	Nederlands

Terugblik vorige visitatie

Het panel ziet dat de opleiding de aanbevelingen uit de vorige visitatie in 2014 ter harte heeft genomen en verbeteringen heeft gerealiseerd. Dit komt onder andere tot uiting in de doorontwikkeling van de onderzoeksleerlijn in samenwerking met het onderzoekscentrum Christelijk Leraarschap. Met de wijziging van de afstudeeropzet is nu geborgd dat iedere student individueel afstudeert en wordt beoordeeld op de eigen prestaties.

Standaard 1

Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld, het vakgebied en op internationale eisen.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

De opleiding ontvangt een compliment voor het vernieuwde Driestar *Beroepsprofiel van de Christelijke Leraar* dat sterk in elkaar steekt. Het conceptuele model, met de drie cirkels 'ik ben', 'ik denk' en 'ik kan', is goed uitgewerkt. Het beroepsprofiel is in het *Opleidingsplan* goed verbonden aan de SBL-competenties, de Dublin descriptoren en de vereiste kennisbases voor de schoolvakken. Het geeft taal aan de generieke, en vaak abstracte, eisen. Het profiel geldt voor alle studievarianten en studieroutes. Ook is er een duidelijk uitwerking naar de niveaus voor de verschillende studie jaren/-fasen. Het profiel is samen met het lectoraat en het werkveld ontwikkeld en is daarmee doorleefd en breed gedragen. Het wordt gehanteerd door alle bij de opleiding betrokken partijen en ook in de training van schoolopleiders en mentoren. Het is een duidelijk vertrekpunt voor gesprekken over de ontwikkeling van de student, over het beeld van de ideale leraar. Daarmee kan het ook een rol spelen in de inductietrajecten van pas afgestudeerden.

Onderbouwing

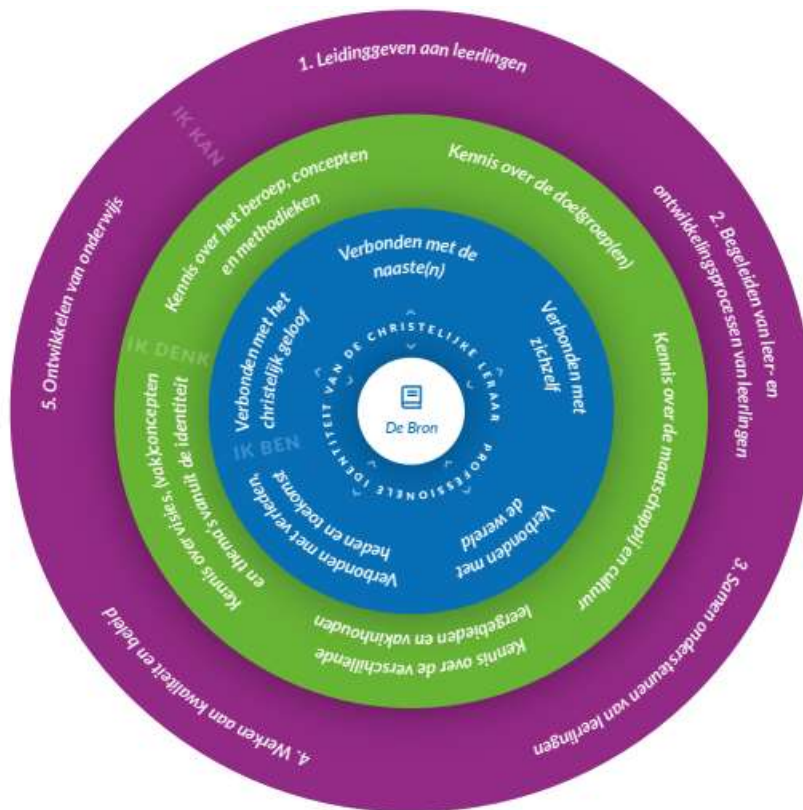
Beroepsbeeld

De opleiding is voorheen opgezet volgens het oude opleidingsprofiel *Lerend Onderweg* (2012), dat nog steeds leidend is voor de reguliere voltijdvariant. Het vernieuwde curriculum in de sam-studieroute en in de deeltijdvariant is opgebouwd volgens het *Beroepsprofiel van de Christelijke Leraar* (2020). In beide profielen is de dekking van de landelijke SBL-competenties, de niveau-eisen (volgens de Dublin descriptoren en het NLQF-niveau-6) en de kennisbases per schoolvak consequent uitgewerkt. In het nieuwe profiel is met name de professionele identiteit opnieuw uitgewerkt. Dat heeft zijn doorwerking in de verduidelijking van de indicatoren per beroepstaak. Verder is de bijdrage van iedere beroepstaak aan de ontwikkeling van onderzoekend vermogen meer inzichtelijk gemaakt en is de (vak)inhoudelijke kennis meer zichtbaar gemaakt.

Het panel is positief over het nieuwe *Beroepsprofiel van de Christelijke Leraar*, dat samen met het lectoraat en werkveldpartners is ontwikkeld. Dit profiel verbindt de christelijke identiteit aan de persoon van de leraar en aan het handelen als professional. Dit geeft een eenduidig beeld naar studenten, docenten en het werkveld en heeft ook duidelijk doorwerking in de voorbeeldrol die docenten hebben. Het beroepsprofiel zit sterk in elkaar (zie figuur 1) en kent de volgende opbouw:

- de laag 'ik ben': professionele identiteit (blauwe cirkel);
geeft duiding aan de verbondenheid met de eigen persoonlijkheid, met naasten, met het christelijk geloof, met de wereld en verbondenheid met het verleden, het heden en de toekomst.

- de laag 'ik denk': kenniscomponenten (groene cirkel);
omvat de vijf kennisdomeinen: 1. kennis over het beroep, concepten en methodieken, 2. kennis over doelgroepen, 3. kennis over de maatschappij en cultuur, 4. kennis over leergebieden en vakinhouden en 5. kennis over visies, (vak)concepten en thema's vanuit de Driestar-identiteit.
- de laag 'ik kan': de vijf beroepstaken SBL (paarse cirkel);
omvat de handelingen die de leraar in de praktijk van zijn/haar beroep uitvoert. Dit omvat de vijf beroepstaken: 1. pedagogisch leidinggeven aan leerlingen, 2. begeleiden van leer- en ontwikkelprocessen van leerlingen, 3. samen ondersteunen van de leerling, 4. werken aan kwaliteit en 5. het ontwikkelen van onderwijs.



Figuur 1: Beroepsprofiel van de christelijke leraar (bron zelfevaluatie)

Alle drie de lagen staan met elkaar in verbinding. Het profiel is op expertniveau beschreven en biedt daarmee een ideaalbeeld en einddoel waar studenten gedurende de studie en tijdens de eerste jaren als startende leraren (inductietraject) naar toe groeien. Voor de sam-studieroute en voor de deeltijdvariant zijn voor alle semesters niveaubeschrijvingen uitgewerkt die dit stapsgewijs mogelijk maken. Voor de voltijdopleiding is dit in ontwikkeling.

Uit documentatie en uit gesprekken blijkt dat het profiel zeer doorleefd is en wordt gehanteerd door alle bij de opleiding betrokken partijen. Het profiel biedt een centraal vertrekpunt voor gesprekken over curriculumopbouw en -inhoud, over de vordering van studenten, over hun studiekeuzes, over de begeleiding en over het handelen als docent (teach as you preach). Het profiel biedt een conceptueel model waar taal aan is verbonden. In het *Opleidingsplan 2021-2022* is een duidelijke doorvertaling zichtbaar naar de niveaus voor de verschillende studie jaren/fasen.

In de *Jaarevaluatie Pabo 2021* en in gesprekken met het panel geven studenten aan dat het beroepsbeeld en de einddoelen van de opleiding voor hen bekend zijn en duidelijk zijn beschreven. Zij bevestigen dat het profiel een leidraad is in de opleiding en bij de begeleiding.

Beoogde leerresultaten

Voor het voltijdprogramma worden de SBL-competenties per periode uitgewerkt in kritische situaties en bekwaamheden. Iedere bekwaamheid is uitgewerkt in een aantal gedrags- en niveau-indicatoren. Daar is onderwijsaanbod bij ontwikkeld en vervolgens zijn toetseisen en -criteria opgesteld.

In de sam-studieroute en in de deeltijdvariant is de laag 'ik ben' uitgewerkt naar indicatoren voor professionele identiteit. De laag 'ik kan' dekt de SBL-competenties, die zijn uitgewerkt in beroepstaken en waarbij iedere beroepstaak is uitgewerkt in leeruitkomsten. Bij iedere laag zijn de indicatoren en leeruitkomsten door vertaald naar toetseisen en -criteria en vervolgens is daar onderwijsaanbod bij ontwikkeld.

Het panel is van mening dat in beide (regulier en sam/dt) curricula de beoogde leerresultaten consequent worden uitgewerkt en dat de SBL-bekwaamheden voor de leraar en de kennisbasis voor de schoolvakken goed worden gedekt (zie ook standaard 3).

Afstemmen (internationale) werkveld

Het panel is van mening dat de opleiding het beroepsprofiel goed afstemt met werkveldpartners en in (landelijke) samenwerkingsverbanden. Conform de visie van beroepsgericht opleiden wordt het werkveld betrokken bij de curriculumontwikkeling en ook bij de ontwikkeling van het nieuwe beroepsprofiel. De intensieve samenwerking maakt dat het profiel breed wordt gedragen. De afstemming vindt plaats in de jaarlijkse kwaliteitsdialoog met een resonansgroep en met de stuurgroep van de Opleidingsschool Samen in Ontwikkeling (SAM). Ook de dagelijkse contacten tussen docenten, studenten en werkplekbegeleiders leveren hieraan een positieve bijdrage. Er wordt onder andere gesproken over de aansluiting op het werkveld, over de inrichting van het curriculum in Coronatijd, over regionalisering en meer specifiek over de persoonsvorming en de minoren. Vanuit het samenwerkingsverband Berséba (landelijke reformatorisch samenwerkingsverband voor passend onderwijs en de inductieperiode van startende leraren) is bijgedragen aan de ontwikkeling van de minor Zorg en de nieuwe minor Passend Leraarschap. Vanuit de Opleidingsschool SAM met zestig erkende of aspirant-opleidingsscholen is gewerkt aan de gezamenlijk opzet en verantwoordelijkheid voor de sam-studieroute.

Verder maakt de opleiding gebruik van overleg in haar netwerk, in het Landelijke Overleg Lerarenopleidingen Basisonderwijs, in het samenwerkingsverband Radiant en binnen het programma 10voordeleraar. Sinds 2021 participeert Driestar Hogeschool ook in het nieuwe samenwerkingsverband ELA (Educatieve Levensbeschouwelijke Alliantie). Dit is gericht op een flexibeler onderwijsaanbod om het lerarentekort aan te pakken en op onderzoek naar levensbeschouwelijke vraagstukken in het onderwijs.

Standaard 2

Oriëntatie

Het programma maakt het mogelijk om passende (professionele of academische) onderzoeks- en beroepsvaardigheden te realiseren.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

De opleiding biedt ruime mogelijkheden voor de ontwikkeling van beroeps- en onderzoeksvaardigheden. Het panel ziet een mooie ontwikkeling in het curriculum naar clustering volgens lijnen. Die lijnen zijn congruent met het beroepsprofiel, zowel voor beroeps- als onderzoeksvaardigheden. Het panel is van mening dat dat doorontwikkeling verdient met verdere integratie van de vakgebieden en moedigt deze ontwikkeling aan om zo nog meer samenhang in het hele curriculum te creëren. Positief is dat de opleiding de praktijkbegeleiders goed meeneemt in deze ontwikkelingen. Het panel daagt de opleiding uit om kritisch naar de onderzoekslijn te kijken: in hoeverre is het onderzoek erop gericht impact te hebben in de praktijk van alledag en wordt de kennis blijvend benut binnen de school? Zitten er in de onderzoekslijn nog meer academische elementen, statistische focus etc en minder de focus op kwalitatief onderzoek?

Onderbouwing

Beroepsvaardigheden

Beroepsgericht opleiden is een belangrijke pijler van de visie op opleiden. Dit is gericht op een goede aansluiting van het onderwijsprogramma op de beroepspraktijk, op de dilemma's van het basisonderwijs en op het creëren van voldoende gelegenheid voor studenten om te leren in de praktijk.

In het reguliere curriculum wordt dit aangestuurd vanuit de SBL-competenties met de kritische beroepssituaties en -bekwaamheden. Het vak pedagogiek is daarbij de basis en rode draad door het curriculum. Studenten werken aan beroepsvaardigheden in de pedagogisch-didactische ateliers en leveren vakdidactische werken aan op zeven centrale thema's. Tijdens de stages doorlopen studenten de kritische beroepssituaties in de werkplekleeromgeving en oefenen met beroepsopdrachten. Studenten volgen elke onderwijsperiode 2-3 weken stage. In de eerste jaren maken studenten kennis met de onder-, midden- en bovenbouw. In jaar 3 en 4 volgt de leeftijdsspecialisatie voor het jonge of het oudere kind tijdens de LIO-stage. Er wordt op aangestuurd dat een student op minimaal drie verschillende scholen stage loopt.

In het nieuwe curriculum (sam-studieroute en deeltijd) zijn de SBL-competenties en beroepstaken meer centraal gesteld en meer verweven via vormingsopdrachten in de professionele identiteitslijn. Hiermee oefenen de studenten tijdens de stages in de werkplekleeromgeving. In de sam-studieroute brengen studenten twee dagen per week door op de opleidingsschool en een paar keer een hele week. In de duale en deelvariant plannen studenten zelf hun stageperioden in.

Het panel constateert dat studenten zowel in het reguliere curriculum als in de sam-studieroute werken aan beroepsopdrachten en reflecteren op de lessen en de verbinding met de praktijkervaring. Studenten werken in kleine leergemeenschappen, waar ze werken aan en oefenen met professioneel gedrag. Het reflecteren op het eigen handelen en het vragen en geven van feedback zijn centrale onderdelen. Dit wordt gecoacht door werkplekleerbegeleiders en studieloopbaanbegeleiders (slb'ers), die onderling goed afstemmen en nauw samenwerken. Het panel ziet dat daar goed op wordt geïnvesteerd vanuit de opleiding en vindt dat een positieve ontwikkeling. Ook de stagescholen zijn enthousiast over deze ontwikkeling.

In de *Jaarevaluatie Pabo 2021* en in de *Nationale Studenten Enquête (NSE 2021)* geven studenten aan dat zij erg tevreden zijn over het opdoen van vaardigheden voor de beroepspraktijk en in gesprekken zijn studenten enthousiast over de wijze waarop de didactiek wordt vervlochten met het vakonderwijs. Dit wordt in het studentenhoofdstuk en in de gesprekken die het panel voerde duidelijk bevestigd. Studenten ervaren ruime praktijk-oefenmogelijkheden en goede afstemming tussen schoolopdrachten en de praktijk tijdens het werkplekleren.

Het panel ziet een ontwikkeling van lossere praktijkervaringen naar clustering volgens leerlijnen die congruent zijn met het beroepsprofiel. Het panel is van mening dat dat kan worden doorgezet met verdere integratie van de vakgebieden. In de leergemeenschappen kunnen de vakken meer met elkaar en met de pedagogiek worden verbonden. Het panel moedigt deze ontwikkeling aan om zo nog meer samenhang in het hele curriculum te creëren.

Onderzoeksvaardigheden

Het panel is van mening dat de opleiding een duidelijke en stevige lijn heeft uitgezet gericht op het verwerven van onderzoeksvaardigheden. De beoogde onderzoekende houding past goed bij de beroepspraktijk in het basisonderwijs. Het doen van praktijkgericht onderzoek heeft tot doel: innovatie en verbetering van de eigen beroepspraktijk. Studenten leren ook om onderzoeksresultaten en kennis van anderen toe te passen in het eigen professioneel handelen.

In het document *Eindtermen onderzoek doen per leerjaar* is de onderzoeksleerlijn beschreven en uitgewerkt. Studenten volgen modules praktijkonderzoek in jaar 1 en 2. Daar maken zij kennis met literatuuronderzoek, methodiek, uitvoering en dataverzameling, conclusie en discussie en doen ervaring op met empirisch onderzoek in de praktijk van de basisschool. Opdrachten vinden plaats in een steeds omvangrijkere en complexere praktijkomgeving. De leerlijn onderzoek wordt afgerond in de module *Afstuderen Beroepsgericht* waar studenten zelfstandig een praktijkgericht onderzoek uitvoeren (zie ook standaard 11). In verslagen van kalibratiesessies wordt vermeld dat studenten meer voorbereid kunnen worden op het doen van kwalitatief praktijkgericht onderzoek. Het panel herkent dit in de onderzoeksverslagen waar nu nog vaak focus ligt bij statistisch onderzoek. Het panel is van mening dat het Onderzoekscentrum Christelijk Leraarschap een belangrijkere rol bij kan spelen en steunt de conclusie van de opleiding dat het onderzoekscentrum de opleiding daadwerkelijk meer kan ondersteunen in de opleidingspraktijk. Het onderzoekscentrum was vooral zichtbaar bij de theorie (ontwikkeling van het beroepsprofiel), maar hoe het onderzoekscentrum daadwerkelijk bijdraagt aan het verbeteren van de opleidingspraktijk is niet zichtbaar geworden. Dat is volgens het panel een gemiste kans.

Per 2021-2022 wordt er in cocreatie met de vakgroep Nederlands extra geïnvesteerd in de kwaliteit van schrijven bij de studenten. Ook daarop zijn specifieke vaardigheden benoemd, naast de meer onderzoekstechnische vaardigheden.

Studenten zijn tevreden in de *NSE 2021* en in de *Jaarevaluatie Pabo 2021* over de opgedane onderzoeksvaardigheden, zoals een nieuw idee formuleren op basis van meerdere informatiebronnen of het onderbouwen van conclusies. Zij vinden dat er voldoende aandacht is voor praktijkgericht onderzoek.

Standaard 3

Inhoud

De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

De opleiding biedt een rijke leeromgeving met genoeg inhoud voor studenten om de leerresultaten te behalen en te verdiepen. Het panel ziet een ontwikkeling naar meer integratie van kennis en vaardigheden en meer aandacht voor de persoonlijke professionele ontwikkeling. Er zijn samen met het werkveld mooie stappen gezet in de curriculumontwikkeling. De kennisbases zijn nu meer expliciet benoemd in het beroepsprofiel en ook zichtbaarder opgenomen in het sam/deeltijd curriculum. De opleiding kan dit verder uitbouwen vanuit de ervaringen met de sam- en deeltijdroutes. Het panel adviseert daarbij goed aandacht te blijven geven aan monitoring, evaluatie en borging.

In de digitale leeromgeving is achter de 'module-tegels' veel informatie te vinden over de opzet en inhoud van de modules. Dat geeft studenten houvast en inzicht. In het studieprogramma is er keuzeruimte voor studenten via stages, minoren, afstuderen en 5 EC vrije studiekeuze met verplichting tot investering in internationalisering. Studenten zijn tevreden over de wijze waarop, bij de start van de Coronapandemie, het onderwijs online snel doorgang heeft gevonden. De opleiding houdt daar goed de vinger aan de pols wat betreft de onderwijskwaliteit en het welbevinden van de studenten.

Het panel vindt dat de opleiding goede stappen zet en de verbondenheid in het curriculum versterkt. Daar kan de opleiding volgens het panel nog meer gezamenlijk optrekken met het Onderzoekscentrum Christelijk Leraarschap.

Onderbouwing

Algemene opbouw

Het reguliere curriculum is opgezet vanuit de beoogde leerresultaten naar het onderwijsaanbod en vervolgens naar de toetsing. Het onderwijsprogramma is opgezet langs de drie leerlijnen:

1. persoonsvorming, volgens de spiegel van de cultuur van alle eeuwen,
2. beroepsvorming, volgens zeven pedagogisch-didactische thema's: relatie, gezag, leeromgeving, organisatie, ontwikkeling, uniciteit en verantwoordelijkheid,
3. vakinhoudelijke vorming, volgens de kennisbases met vakspecifieke inhouden, vakconcepten en vakdidactiek.

Na elk studiejaar kunnen studenten zich spiegelen aan de niveau-eisen: propedeuse-, basis-, LIO- en startbekwaam.

In het nieuwe curriculum (sam-studieroute en deeltijd) vormt het nieuwe beroepsprofiel de basis. Van daaruit is de toetsing geformuleerd en is er vervolgens ondersteunend onderwijsaanbod ontwikkeld. Het onderwijsprogramma is opgebouwd langs de professionele identiteitslijn en langs vijf centrale beroepstaken uit het beroepsprofiel. Algemene didactische en pedagogische principes en benodigde vakkennis worden via ondersteunend onderwijs aangeboden. De student toont in de beroepspraktijk het bereikte niveau aan via de beroepsopdrachten, die het leggen van

de verbinding tussen theorie en praktijk mogelijk maken. Uit eerste evaluaties blijkt dat studenten uit de sam-studieroute tevreden zijn over de aansluiting van toetsing en de inhoud van de opleiding.

Keuzemogelijkheden

Het panel is van mening dat het curriculum ruime keuzemogelijkheden bevat waarmee studenten een eigen profilering kunnen neerzetten en kunnen verbreden of verdiepen. Studenten kunnen in jaar 3 kiezen voor een leeftijdsspecialisatie (jonge of oudere kind) in combinatie met de keuze van een zaakvak (aardrijkskunde, geschiedenis of natuur & techniek) en een expressievak (handvaardigheid, tekenen, muziek of bewegingsonderwijs). In het nieuwe curriculum is er de mogelijkheid om in jaar 2 te starten met de leeftijdsspecialisatie en in jaar 3 zijn er keuzevakken (3 EC) om eigen leerwensen te volgen qua verbreding of verdieping. Studenten hebben verder de keuze om stage te lopen in SO, SBO of VSO/pro, in zowel het derde studiejaar als bij de eindstage. Dat geeft elke student de gelegenheid om een eigen specifieke profilering te ontwikkelen passend bij eigen interesse en motivatie. In de vakinhoudelijke leerlijn wordt al gekoerst op meer integratie van de schoolvakken, zoals dat ook in de beroepspraktijk gebeurt. Het panel moedigt de opleiding aan dat door te zetten.

In jaar vier kunnen studenten zelf een minor kiezen. De minoren zijn uitgebreid beschreven in het *Opleidingsplan*. Studenten kunnen verbreden of verdiepen en hun reflectieve, onderzoekende en ontwikkelingsgerichte houding versterken. Er is keuze uit de minoren: Leidinggeven, Bewegingsonderwijs (diploma vakleerkracht bewegingsonderwijs), Basisvaardigheden, Passend leraarschap, Kunst & Kids, Helden, Christian Education en International Class, International Programma (volledig in buitenland), Op taal kun je rekenen en de vrije minor.

Verder moeten studenten in het vierde jaar 5 EC besteden aan vrije studieruimte bijvoorbeeld een cursus EHBO, het organiseren van verkeersexamens et cetera. Minimaal 2,5 van deze 5 EC moet gericht zijn op internationalisering. Voor studenten die extra uitdaging zoeken is er mogelijkheid om een Cambridgecertificaat Engels te behalen of zich te verdiepen in een vakgebied binnen de lerarenopleidingen voor voortgezet onderwijs.

Het panel is van mening dat studenten met de minoren en de keuzeruimte veel keuzemogelijkheden wordt geboden. Studenten ervaren veel ruimte om via eigen de stages en keuze-onderdelen invulling te geven aan de beroepstaken en zich te verbreden of te verdiepen op specifieke onderdelen.

Internationalisering

Driestar Hogeschool benoemt vier doelen voor internationalisering: persoonlijke, godsdienstige, interculturele en professionele ontwikkeling. Daarbij is er aandacht voor diversiteit in eigen christelijke kring en respectvolle omgang met pluriformiteit in de Nederlandse samenleving tot aan mondiale betrokkenheid en wereldburgerschap. Iedere student moet zich verdiepen in andere culturen en het doel is dat iedere student een internationale werkweek of buitenlandstage volgt. Als gevolg van de Coronapandemie was dat in voorgaande jaren niet haalbaar en is er gewerkt met vervangende activiteiten.

Met internationaliseringsactiviteiten wordt beoogd persoonlijke vorming/identiteit, bekwaamheid en burgerschapsonderwijs met elkaar te verbinden. Met name vierdejaarsstudenten waarderen de aandacht voor internationalisering. Voor jongerejaars zijn de doelen en opzet minder duidelijk. Dat zet de opleiding aan om de leerlijn internationalisering verder te verduidelijken in eerdere

studiejaren. Het panel ziet daar mogelijkheden om de nog meer samen te werken met het onderzoekscentrum Christelijk Leraarschap.

Standaard 4

Leeromgeving

De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

De vijf pijlers uit het beroepsprofiel dragen duidelijk de onderwijsvisie en zijn herkenbaar in de opzet van de curricula en de wijze waarop het onderwijs vorm krijgt in bijvoorbeeld de leergemeenschappen en in de versterkte samenwerking met werkveldpartners bij het nieuwe curriculum. Dit is gedurende langere tijd in de sam-studieroute ontwikkeld en wordt door de docenten onderschreven. Het panel is van mening dat de opleiding het onderwijs in Coronatijd snel online heeft vormgegeven in afstemming met de examencommissie en ook goed is blijven monitoren. Dit leidt tot gerichte bijsturing en investering in begeleiding van studenten en professionalisering van docenten.

Onderbouwing

Onderwijsvisie

De visie op onderwijs verwoordt de opleiding als 'professionalgericht' en deze wordt uitgewerkt langs vijf pijlers:

- persoonsgericht: persoonsvorming door ontmoeting, 'to teach is to touch a heart',
- beroepsgericht, leren in en met de beroepspraktijk,
- vraaggericht, aansluiting bij leervragen en kwaliteiten van de student,
- gericht op het bevorderen van eigenaarschap van de student voor eigen leerproces,
- congruentieleren, docenten laten voorbeeldgedrag zien, 'teach as you preach'.

Het panel herkent deze pijlers duidelijk in het onderwijsprogramma. Dit uit zich in de aandacht voor voldoende contacturen om ontmoeting mogelijk te maken tussen studenten en met docenten. Het werken in groepen bevordert het leren van elkaar en bevordert de sociale en samenwerkingsvaardigheden. De persoonlijke professionele ontwikkeling legt iedere student vast in het portfolio, waar eerst met sturende en later met meer vrije opdrachten wordt gewerkt. Het panel vindt dat de opleiding heel duidelijk beschrijft wat er wordt verwacht in het portfolio en waar de grens ligt bij de beoordeling. Studenten weten waar ze aan toe zijn.

Beroepsgerichtheid staat duidelijk centraal bij de stages, maar krijgt ook vorm door actualiteit en de casussen en dilemma's die studenten en docenten inbrengen in de lessen en colleges. In de sam-studieroute en in de deeltijdvariant staat het beroepsgericht opleiden centraal en krijgt dit vorm via de versterkte samenwerking met werkveldpartners.

Studenten worden in de studiebegeleiding gestimuleerd om in toenemende mate zelf de regie te nemen voor het eigen leerproces en docenten acteren daarbij steeds meer vraaggericht. De mate van sturing wordt afgestemd op wat de student nodig heeft. In de sam-studieroute wordt dit zichtbaar in het werken in leergemeenschappen, waar aan beroepsrelevante thema's wordt gewerkt. Het panel heeft mooie voorbeelden gezien van studenten die in de leerteams het voortouw nemen. Studenten zijn daar in enquêtes positief over. Zij voelen zich mede-eigenaar

van het leren (score 4,0 bij vijfpuntsschaal) en vinden dat het leren in een groep bijdraagt aan de ontwikkeling van de professionele identiteit (score 4,1). Ze kunnen zich aan elkaar spiegelen, leren samen te werken als een team en verdiepen zich in thema's.

Met de opzet van de sam-studieroute is een lange weg gevolgd om het nieuwe onderwijs en het congruentieleren vorm te geven. Uit gesprekken constateert het panel dat die hobbel is genomen en dat docenten een voorbeeldfunctie vervullen voor studenten. Dit wordt door studenten bevestigd (zie ook standaarden 6 en 8). Zijn zien de docenten echt als voorbeeldleraren.

Het panel is van mening dat de didactisch onderbouwing en de vormgeving van het programma een actieve leeromgeving bieden waar studenten ruime mogelijkheden hebben om de beoogde leerresultaten te bereiken. Dit is het best zichtbaar in het nieuwe curriculum en het panel is ervan overtuigd dat dit goed voortgang zal vinden in de voltijdvariant.

Lesgeven in Coronatijd

Bij de eerste lockdown in verband met de Coronapandemie is de opleiding erin geslaagd om in twee dagen tijd het onderwijs digitaal aan te bieden via MS Teams. Een Stuurgroep Driestar Online nam beslissingen, het Didactisch Online Team (DOT) bood ondersteuning aan docenten en het onderzoekscentrum Christelijk Leraarschap focuste op de leerpunten en meerwaarde voor de langere termijn.

In elkaar opvolgende tijdsperioden is er meerdere malen geschakeld van online naar fysiek onderwijs waar mogelijk en zijn groepsgroottes en onderwijs- en toetsvormen aangepast waar nodig, in goed overleg met en na consultatie van de examencommissie. De oorspronkelijke leerdoelen zijn aangehouden en er is gezocht naar alternatieve lesmethoden en toetsvormen. Zo zijn onder andere de lessen ingekort naar maximaal drie kwartier. Om studenten niet te benadelen is gekozen voor vormen die de studievoortgang niet zouden belemmeren. In de gehele Coronaperiode hebben studieloopbaanbegeleiders extra aandacht gegeven aan de studievoortgang en het welbevinden van de studenten. Via evaluatieonderzoeken onder docenten en studenten is gemonitord hoe zij het online-onderwijs hebben ervaren. Het DOT heeft de uitkomsten gebruikt om een basisniveau te duiden voor vaardigheden voor online didactiek, waarop docenten extra zijn geschoold en instructievideo's zijn gedeeld.

Via de goede contacten met de stagescholen zijn de studieloopbaanbegeleiders erin geslaagd om veel stageactiviteiten doorgang te laten vinden. Er zijn extra momenten voor stageactiviteiten geroosterd. De stagebeoordeling is aangepast: wanneer in periode 3 en 4 een voldoende niveau werd aangetoond, is ook een voldoende voor periode 2 gegeven, omdat de leerresultaten een opbouwende lijn vertonen en studenten zo met terugwerkende kracht hun niveau hebben kunnen tonen.

De opleiding concludeert dat de waarde van de fysieke ontmoeting is bevestigd door studenten en docenten. Er is meer inzicht gekregen in welke activiteiten wel of niet geschikt zijn voor online-onderwijs. Die ervaring wordt meegenomen in de ontwikkelingen rond flexibilisering en samen opleiden. Het DOT zet beleidslijnen uit om blended learning op te nemen in de verdere curriculumvernieuwing als aanvulling op fysiek onderwijs.

Standaard 5

Instroom

Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

De opleiding speelt met de verschillende studieroutes goed in op de diversiteit qua instromende studenten en verschillen in startkwalificaties. De informatievoorziening naar de studenten over intakeprocedure en studiemogelijkheden is duidelijk en goed toegankelijk.

Onderbouwing

De opleiding hanteert de landelijk geldende wettelijke toelatingseisen. Studenten met een vwo-diploma of afgeronde hbo- of wo-opleiding zijn zondermeer toelaatbaar tot een versnelde route op basis van vrijstellingen. Vwo'ers kunnen de verkorte studieroute volgen, evenals havisten met minimaal gemiddeld een 7,5 op hun diploma en voldoende resultaat bij minimaal twee van de drie assessments: reken-, taal- en cognitieve capaciteitentoets. Studenten met een mbo-niveau-4 opleiding onderwijsassistent kunnen de driejarige OA-route volgen, na eveneens goed resultaat op minimaal twee van drie assessments én een gemotiveerd positief advies van de mbo-school. Het panel is van mening dat de richtlijnen voor de toelatingseisen duidelijk zijn beschreven in de *Opleidingsgids pabo*.

De werving van en voorlichting aan potentiële studenten verloopt via voorlichtingsdagen in het voortgezet onderwijs, via open dagen en avonden of meeloopdagen op de opleiding of bij een opleidingschool. Ook daar trekken opleiding en Samen Opleiden partners gezamenlijk op.

Het panel is van mening dat de opleiding goed inspeelt op de diversiteit qua instroom. Het hele proces van informatie aanvragen tot aanmelden wordt begeleid door de ENTREE-groep docenten. Zij zijn eerste aanspreekpunt bij de werving en intake en pakken de diverse vragen van potentiële studenten snel op en waar nodig leiden ze deze door naar de juiste personen, veelal de opleidingscoördinatoren. Centraal daarin staat informatie over de verschillende studieroutes en het studieprogramma. Doel is een optimale aansluiting per student op de vooropleiding en ervaring, zodat studenten de juiste keuzes kunnen maken qua opleidingsroute.

Na aanmelding krijgen studenten een uitnodiging voor intakegesprekken en waar nodig toelatingstoetsen. De student bereidt dit voor aan de hand van een *Gespreksformulier intakegesprekken*. Het gesprek is gericht op de motivatie van de student, een goede match tussen vooropleiding, kwaliteiten en de te volgen studieroute en uitleg over de inhoud en oriëntatie van de pabo-opleiding. Bij deeltijdstudenten wordt ook gesproken over de studiedruk door de combinatie werken en studeren en over de geschiktheid van de werkplek. Uitkomst van het intakegesprek is een advies aan de student, die zelf de definitieve keuze maakt voor aanmelding en studieroute. Voor specifieke situaties, bijvoorbeeld bij studenten met een functiebeperking, is een tweede intakegesprek mogelijk om specifieke voorzieningen of studieroutes af te stemmen.

Uit evaluaties blijkt dat studenten zeer tevreden zijn over de intakeprocedures (score 4,2 bij vijfpuntsschaal). Dit beeld wordt bevestigd in de gesprekken die het panel voerde. Studenten voelen zich gezien en gehoord en waarderen de informatie die zij vooraf krijgen positief. Er wordt een helder beeld geschetst van de opleiding en studiemogelijkheden. Voor de intake bij de sam-

studieroute zoekt de opleiding afstemming met de opleidingsscholen, aangezien de student veertig procent van de studie in het werkveld zal gaan volgen.

Standaard 6

Personeel

Het docententeam is gekwalificeerd voor de inhoudelijke en onderwijskundige realisatie van het programma en de omvang ervan is toereikend.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

De opleiding wordt verzorgd door een gekwalificeerd team docenten met masteropgeleide en gepromoveerde docenten die tevens beschikken over een Velon-registratie en/of BKE-certificering. Het panel is van mening dat het aantal masteropgeleide docenten dient te worden verhoogd. Er is ruime onderwijskundige en toetsdeskundige kwaliteit aanwezig. Docenten worden gezien als expert in hun vakgebied en zijn goede gesprekspartners voor de werkveldpartners. Studenten zien de docenten als voorbeeldleraren. Docenten zijn in ruime mate toegerust om de persoonlijke en professionele vorming bij studenten tot stand te brengen. In het personeelsbeleid is goed oog voor de professionalisering van medewerkers op veel brede zaken, waaronder ook ICT-vaardigheden.

Onderbouwing

Kwaliteit van het docententeam

Het panel is van mening dat de opleiding wordt verzorgd door een gekwalificeerd docententeam, bestaande uit circa 65 docenten (circa 51 fte). Uit het overzicht docenten pabo Driestar Hogeschool blijkt dat circa 55 procent van de docenten masteropgeleid is en 7 procent is gepromoveerd. Het panel beveelt aan om de komende jaren via scholing en via werving te investeren in verhoging van het aantal masteropgeleide docenten. Bijna een kwart van de docenten bezit de Velon¹-registratie. Dit zal naar verwachting in 2024 verhoogd zijn naar 80 procent van de docenten. Vier docenten hebben een SeniorKwalificatieExaminering (SKE)-certificaat behaald. Bijna 75 procent bezit een BasisKE-certificaat. Verwachting is dat alle docenten dit behalen binnen drie jaar na start als docent.

Uit het overzicht en uit de gesprekken met het panel blijkt dat het docententeam gevarieerd is, met een goede mix van directe beroepspraktijkervaring en wetenschappelijk vorming. Ook is er een passende mix van de expertisegebieden en schoolvakken. Het panel vindt het team krachtig in de stappen die de voorgaande jaren zijn gezet met de ontwikkeling van het nieuwe curriculum parallel aan de verzorging van het reguliere curriculum en door de investeringen in het samen opleiden en de connectie met het werkveld. Docenten zijn goed toegerust om de studenten te coachen bij hun persoonlijke en professionele vorming.

Studenten zijn zeer tevreden over de vakinhoudelijke deskundigheid en de didactische vaardigheden van docenten en hun kennis van de beroepspraktijk. Dit past bij de eerdere constatering van het panel dat docenten een duidelijke voorbeeldfunctie hebben naar studenten.

Professionalisering

Uit bovenstaande blijkt al dat er aandacht is voor de professionalisering van docenten (zie ook: *Professionaliseringsplan medewerkers Driestar educatief*) en dat daar ook genoeg ruimte voor wordt geboden. Dit komt ook gericht aan de orde in de jaarlijkse ontwikkelgesprekken voor medewerkers. Docenten worden gestimuleerd om een mastergraad te behalen en

¹ Velon: Beroepsvereniging van Lerarenopleiders met een eigen Register van Lerarenopleiders

praktijkervaring op te doen in het basisonderwijs. Daarbij wordt ook gekeken waar binnen het team behoeften liggen. In voorgaande jaren met de Coronapandemie is gericht ingezet op scholing rondom blended learning en ICT-vaardigheden.

De vakgroepen zijn de thuisbases voor docenten. De opleiding werkt aan teamvorming in de vakgroepen en als geheel opleidingsteam. Uiteindelijk werkt men toe naar zelforganiserende teams. Vanuit het management is er in voorgaande jaren gericht gestuurd op beheersing van uitval en werkdrukbeleving. Door Corona en door de curriculumontwikkeling lag de werkdrukbeleving te hoog. Daarop is geacteerd met verruiming van bestaande aanstellingen en met inhuur van experts vanuit opleidingsscholen voor gastlessen of Driestar onderwijsadviseurs voor de begeleiding van studenten.

Standaard 7

Voorzieningen

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

De opleiding beschikt over adequate voorzieningen om het onderwijs te verzorgen. Nadat er enige strubbelingen zijn geweest met de invoering van een ander informatiesysteem, heeft de opleiding adequaat gereageerd met gerichte uitbreiding en ondersteuning. Hieruit blijkt dat de opleiding alert is op verbetermogelijkheden wat betreft de voorzieningen.

Onderbouwing

De opleiding is gehuisvest in het gebouw van Driestar educatief te Gouda, waar alle standaardvoorzieningen en benodigdheden voor educatieve opleidingen aanwezig zijn. Het gebouw en de voorzieningen passen bij de gangbare onderwijspraktijk. Er zijn voldoende en goed geëquipeerde lesruimten en praktijklokalen, er zijn werk- en studeerruimten voor docenten en studenten, bespreekruimtes, een goed voorziene mediatheek met ook uitleen van audiovisuele middelen. Lokalen zijn voorzien van digiborden en ICT-voorzieningen. De voorzieningen en de ondersteunende diensten (roostering, studentzaken) worden positief gewaardeerd door studenten. Bij de roostering en invoering van een ander informatiesysteem (Osiris) waren er wat problemen in voorgaande jaren. Daarop heeft de opleiding actie ondernomen met gerichte ondersteuning. Het panel is van mening dat de opleiding adequate voorzieningen heeft om het onderwijs goed vorm te geven en alert is op verbetermogelijkheden.

Standaard 8

Begeleiding

De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoet**.

De studiebegeleiding is sterk opgezet, komt goed tot uiting in het sam-/deeltijd curriculum met de personal developmentlijn en past goed bij het beroepsprofiel met de aandacht voor persoonlijke en beroepsmatige vorming. Door het werken met leerateliers en -gemeenschappen wordt de regie steeds meer bij de student gelegd, in combinatie met een feedbackgerichte cultuur. De docenten zijn goed toegerust om de persoonlijke vorming van de student tot stand te brengen. De opleiding zet deze lijn ook duidelijk door in het werkplekleren en betreft daar nadrukkelijk de schoolopleiders bij, wat een andere manier van begeleiding inhoudt. Studenten voelen zich gehoord en gezien en voelen zich uitgedaagd.

De informatievoorziening is op orde met de Opleidingsgids en OnderwijsOnline als centrale bronnen, waar veel informatie is te vinden. De opleiding investeert in de verbetering van de informatievoorziening.

Onderbouwing

Studieloopbaanbegeleiding

Het panel geeft een compliment voor de wijze waarop de studiebegeleiding is georganiseerd, passend bij de vijf pijlers van de visie op opleiden (standaard 4). De begeleiding is ontwikkelgericht, gericht op waar de student staat en waar de student naar toe wil (personal developmentlijn). Het eigenaarschap wordt gaandeweg meer bij de student gelegd zowel bij de binnenschoolse leergemeenschappen als bij het werkplekleren op de stagescholen. De werkwijze van de begeleiding is gelijk voor alle studievarianten en -routes. Momenteel wordt er wel nog gewerkt met twee verschillende portfoliovormen voor de voltijd en de sam/deeltijd. De opleiding werkt aan uniformering om meer duidelijkheid en eenduidigheid te verkrijgen voor begeleiders en studenten. Tevens biedt dit mogelijkheden voor studenten om hun portfolio mee te nemen als zij overstappen naar een andere studieroute. Het panel ondersteunt deze doorontwikkeling van het portfolio.

De studieloopbaanbegeleider (slb'er) begeleidt studenten in hun studie, onder andere in de leerateliers/-gemeenschappen en tijdens de stage. De slb'er is een docent of een getrainde school- of instituutsopleider. De slb'er begeleidt de student tijdens de studie en de stages en bespreekt de studievoortgang en studieplannen met de student. De slb'er kan per jaar wisselen. Iedere periode is er een portfoliogesprek tussen student en slb'er gericht op de stage en de studievoortgang, mede op basis van de feedback van de werkplekbegeleider op de stageplek. De slb'er beoordeelt ook het portfolio.

Bij studieovertraging coacht de slb'er de student naar een gericht plan van aanpak. Bij de sam-studieroute en de deeltijdvariant kunnen studenten een herstelplan opnemen in hun portfolio als zij een onvoldoende halen voor de stage of het portfolio.

Bij de stages zorgt het stageteam voor een goede koppeling tussen student en slb'er en voor de professionalisering van de slb'ers. De slb'er bezoekt de tijdens de stages (3-4 keer per schooljaar). De slb'er is tevens examiner en beoordeelt de stage, mede op basis van de input van de werkplekbegeleider (ook mentor genoemd). Werkplekbegeleiders verzorgen de dagelijks begeleiding gericht op het creëren van zinvolle leerervaringen en zij vervullen een voorbeeldrol voor de student. Procedures en handvatten voor begeleiding en beoordeling zijn beschreven in het *Voltijd-stageboek* en in de *Handleiding werkpleklers* voor de sam-studieroute en deeltijdvariant. De rollen, taken en verantwoordelijkheden en de verschillende processtappen en begeleidingsmiddelen zijn daarin beschreven.

De slb'ers zijn gecertificeerd om de studenten te begeleiden en te beoordelen. Alle slb'ers bij elkaar vormen het BegeleidingsTeam (BT) dat gezamenlijk verantwoordelijk is voor de begeleiding en na iedere stageperiode onderling afstemt. Bij verdergaande studiebelemmeringen wordt er doorverwezen naar de studiecoördinator of de coördinator functiebeperking, die naar meer passende begeleiding zoekt samen met het BT, waar nodig via decanen, de studentpsycholoog, de vertrouwenspersoon of externe experts. Voor langstudeerders is de begeleiding in handen van een speciale afstudeercoördinator.

Uit de gesprekken met studenten en slb'ers constateert het panel dat de studiebegeleiding meer ontwikkelgericht wordt ingestoken, met eigenaarschap voor de student. Studenten worden uitgedaagd om de regie te nemen en zich te profileren via het portfolio en het werken in leerateliers en leergemeenschappen. Prestaties worden minder 'afgevinkt' en er wordt via een feedback gerichte aanpak gekoerst op het naar boven halen van de kracht bij studenten. Het panel is positief over de keuze om bij het sam-/deeltijdcurriculum de schoolbegeleiders mee te nemen in deze aanpak en hen daar ook in te scholen. Het is een fundamenteel andere manier van werkplekbegeleiding waar het panel goede voorbeelden van heeft gehoord. Studenten geven aan dat het beroepsprofiel met de draaicirkels vaak wordt gebruikt als tool voor coachingsgesprekken. Het panel moedigt de opleiding aan om dat verder door te zetten in samenwerking met de werkveldpartners.

Informatievoorziening

De *Opleidingsgids PABO* is de centrale wegwijzer binnen de opleiding. Studenten ontvangen deze al bij inschrijving. Studenten worden jaarlijks gewezen op de update van de opleidingsgids die beschikbaar is via het studentenportaal Eduweb, waar algemene zaken en nieuwsberichten worden gedeeld. De gids biedt gangbare informatie over de jaarplanning, lestijden, studieprogramma, inschrijving en collegegeld, toetsing, begeleiding, afstuderen en diplomering, faciliteiten, regelgeving en centrale contactpersonen. In de digitale omgeving OnderwijsOnline vinden studenten alle informatie over de verschillende modules: inhoud, opzet, doelen, de toetsing en de relatie met het beroepsprofiel en de beoogde leerresultaten. Bij de sam-studieroute en de deeltijdvariant is dit verder uitgewerkt met toetstegels waarachter opdrachtbeschrijvingen en toetsinformatie is te vinden. Het inleveren van toetsen en opdrachten verloopt via Gradework. De studievoortgang is te volgen in het programma Osiris.

Het panel is van mening dat in de Opleidingsgids en in de OnderwijsOnline veel informatie voorhanden is die studenten helpt bij het bepalen van hun studieroute. Uit gesprekken blijkt dat studenten in het algemeen tevreden zijn over de informatievoorziening en ook weten waar zij informatie kunnen vinden. Verder blijkt dat er enige problemen waren met de roostering en met

de duidelijkheid van informatie in Osiris. De opleiding heeft daarop gericht geacteerd met een nieuwe roosteraar en aanscherping van de richtlijnen voor het vullen van Osiris.

Standaard 9

Kwaliteitszorg

De opleiding kent een expliciete en breed gedragen kwaliteitszorg, bevordert de kwaliteitscultuur en is gericht op ontwikkeling.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoet**.

De opleiding beschikt over een adequaat kwaliteitszorgsysteem dat is beschreven in het hogeschoolbrede *Kwaliteitsmanagementplan*. Daarin zijn taken, verantwoordelijkheden en de vaste evaluatiecycli beschreven op hogeschoolniveau. Op opleidingsniveau worden met name kwaliteitszorginstrumenten ingezet, die gericht zijn op het meten van tevredenheid op een kwantitatieve manier. De uitkomsten worden gericht doorgesproken en leiden tot gerichte verbeteracties. Aandachtspunt is de terugkoppeling van verbeteracties naar betrokkenen en het monitoren of doelen worden gerealiseerd. De opleiding kan sterker laten zien hoe de PDCA-cycli worden afgerond, door meer tonen van reflectie en door benoeming van dilemma's en keuzes en ontwikkeling die wordt doorgemaakt. Het panel heeft het vertrouwen dat dit goed wordt opgepakt, maar adviseert de opleiding meer instrumenten in te zetten van kwalitatieve aard die gericht zijn op het monitoren van de doelen die bij standaard 1 zijn geformuleerd.

Onderbouwing

Kwaliteitszorgbeleid, PDCA-cyclus

De opleiding werkt volgens het hogeschool kwaliteitszorgsysteem dat uitgebreid is vastgelegd in het *Kwaliteitsmanagementplan*. Dit plan is gericht op het kunnen leveren van kwaliteit: 'de goede dingen goed doen' door de verschillende organisatieonderdelen. Daarbij wordt gewerkt vanuit een ontwikkelgerichte cultuur en dat gaat verder dan 'meten is weten'. Resultaten worden besproken met betrokkenen en vandaaruit worden verbeterlijnen bepaald en de wijze waarop er wordt teruggekoppeld. De centrale Dienst Kwaliteitszorg volgt en borgt het doorlopen van de PDCA-cyclus en de follow-up van verbeteracties. Het onderwijs en de ondersteunende processen worden periodiek geëvalueerd volgens een (meer-)jarenplanning.

Uitvoering

Qua instrumentarium maakt de opleiding gebruik van vaak kwantitatieve tevredenheidsonderzoeken: module-evaluaties, jaarevaluaties, evaluatie van stage- en afstudeerbegeleiding en onderzoek onder alumni en het werkveld. Daarnaast is er ook documentenonderzoek, bijvoorbeeld bestudering van afstudeerwerken en/of toetsmateriaal. Module-evaluaties worden afgenomen via Evalytics tijdens het laatste college van een module en zijn ook met name kwantitatief. Ook zijn er evaluaties van andere onderwijsonderdelen via Dimensions. Het panel is van mening dat de opleiding ook meer meetinstrumenten van kwalitatieve aard kan inzetten om te monitoren of de doelen (zie ook standaard 1) worden behaald.

De opleiding meet de resultaten af aan de hogeschoolnorm van 3,50 (bij een vijfpuntsschaal). Lagere scores worden besproken, geanalyseerd en leiden tot verbeteracties. Uit voorgaande standaarden blijkt dat die norm vaak wordt gehaald.

Evaluatie-uitkomsten worden besproken met studenten in klassenvertegenwoordigers-overleggen, samen met het opleidingsmanagement. Resultaten worden ook besproken met de betrokken docenten.

Met de opleidingsscholen is er een jaarlijkse kwaliteitsdialoog, waar docenten, studenten en werkplekbegeleiders de kwaliteit evalueren en verbetermogelijkheden bespreken. De opleiding heeft het voornemen om de evaluatieresultaten sneller met de studenten te bespreken, zodat studenten ook meer eigenaarschap ervaren. De opleidingscommissie wordt nauw betrokken bij deze ontwikkeling.

Het panel is van mening dat het docententeam werkt vanuit een verbetergerichte cultuur en ook via onderlinge dagelijkse meer informele contacten goed oog houdt op de onderwijskwaliteit. Aandachtspunt is de terugkoppeling van verbeteracties naar betrokkenen en het laten zien dat de PDCA-cycli worden afgerond. Het panel adviseert de opleiding om de hele PDCA-cyclus te doorlopen en te reflecteren op de dilemma's, keuzes en de ontwikkeling die doorgemaakt wordt en dit jaarlijks te bespreken met alle betrokkenen. Het panel heeft het vertrouwen dat dit goed wordt opgepakt.

Standaard 10 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoet**.

De opleiding werkt volgens een adequaat systeem van toetsing, dat wordt doorontwikkeld mede op basis van de ervaringen met de sam- en deeltijdroutes. De opleiding hanteert een rijke en doeltreffende variatie aan toetsinstrumenten, waarbij wordt toegewerkt naar meer geïntegreerde toetsing met meer aandacht voor feedback en keuzeruimte voor studenten. Daarmee wil men meer aandacht geven aan het belang van de persoonlijke professionele ontwikkeling. Deze ontwikkeling is ingezet bij de sam-studieroute en met gerichte scholing van docenten wordt deze doorgezet in het reguliere onderwijsprogramma.

Aandachtspunten liggen bij het verminderen van het grote aantal toetsen met name in de eerste twee jaar van de opleiding, bij het meer uniform hanteren van feedback en bij het goed invullen en het archiveren van de beoordelingsformulieren. De opleiding is bezig deze punten op te pakken onder meer via onderlinge kalibratie en scholing. Met het instellen van de toetscommissie wordt meer gekoerst op afstemming van toetsing en beoordeling door vooraf en achteraf de kwaliteit van toetsen en beoordelingen te checken. Verder liggen er aandachtspunten bij de borging van het vierogenprincipe bij de LIO-stage. Dit heeft de aandacht van de opleiding en wordt in de procedures beter vastgelegd. Het advies is om dat goed te blijven monitoren. Het panel heeft, mede doordat de toetscommissie is ingesteld, het vertrouwen dat de opleiding de aandachtspunten goed oppakt, aangezien de expertise aanwezig is en de opleiding zich vanuit eigen analyses ook bewust is van de verbeterpunten.

Onderbouwing

Toetssysteem

De opleiding werkt volgens het hogeschool *Toetskader*, dat is opgenomen in het algemene deel van de *Onderwijs- en Examenregeling 2021-2022*. In het toetskader is de gehele toetscyclus beschreven met activiteiten, formats en verantwoordelijkheden, zoals het werken met toetsmatrijzen en beoordelingsmodellen. Voorheen lag de verantwoordelijkheid hiervoor grotendeels bij de vakgroepen binnen de opleiding. Met het instellen van de toetscommissie is besloten dit meer centraal te beleggen om meer uniformiteit van werkwijzen te verkrijgen binnen en tussen opleidingen (zie paragraaf *Examencommissie en toetscommissie*).

Toetsuitvoering

De opzet en inhoud van de toetsen en de verdeling van de toetsvormen zijn beschreven in het *Toetsprogramma regulier* en in het *Toetsprogramma SAM*. Het panel heeft een doorsnede van het toetsmateriaal ingezien en ziet een rijke variatie aan toetsinstrumenten. De opleiding hanteert een rijke variatie in toetsvormen die aansluit bij de variatie in onderwijsvormen en -inhoud: kennis(voortgangs)toetsen, vormingsopdrachten, beroepsopdrachten, essays, open- en meerkeuzevragen, portfolio-assessments et cetera. Studenten zijn tevreden over de toetsinformatie en weten op welke criteria zij worden beoordeeld (scores 3,6 voltijd en 4,2 sam-studieroute). Veel informatie is te vinden in de OnderwijsOnline omgeving.

Waar voorheen de docenten een sterke autonomie hadden bij de wijze van toetsing, komt dat nu met centrale aansturing meer te liggen bij de nieuw ingestelde toetscommissie. Er wordt gewerkt aan centrale toetsprogramma's en aan meer overzicht over de hoeveelheid, de vorm en de kwaliteit van toetsen. Dit leidt al tot gerichte aanpassingen om de toetsdruk voor studenten en de werkdruk voor docenten te bewaken. Het panel constateert een ontwikkeling naar minder toetsing, meer geïntegreerde toetsen en open toetsen, conform de onderwijsontwikkelingen in de sam-/deeltijdroutes. Dit past bij de aandacht die de opleiding legt bij de persoonlijke professionele ontwikkeling en meer keuzeruimte voor studenten.

Het panel signaleert dat docenten sterk variëren in de wijze waarop feedback wordt genoteerd bij de beoordelingen en moedigt de opleiding aan dit aan te pakken. Uit jaar-evaluaties bleek dat studenten uit de reguliere studieroutes niet tevreden zijn met de feedback van docenten. In de sam-studieroute is er van begin af aan meer ruimte voor inhoudelijke formatieve en summatieve feedback bij de beroepsopdrachten; wat positief wordt gewaardeerd door de studenten. De opleiding is gestart met gerichte scholing en kalibratiesessies van docenten, het panel wil met klem benadrukken om dit voortdurend te blijven doen en goed te blijven monitoren. De toetscommissie kan daar een mooie centrale taak in hebben. Van belang is om deze ontwikkeling door te zetten naar de reguliere opleiding en daar de docenten ook gericht in te scholen.

Om de doorlopende ontwikkeling van de student mee te nemen in de beoordeling, kiest de opleiding ervoor om de begeleiders bij stages, portfolio's en afstuderen ook de eerste beoordelaar te laten zijn. Bij high stakes-beoordelingen en bij twijfelgevallen wordt altijd een onafhankelijke tweede of derde beoordelaar toegevoegd. Het panel spoort de opleiding aan om dit goed te borgen en duidelijk te verantwoorden op de beoordelingsformulieren, zodat toepassing van het vierogenprincipe wordt geborgd.

Toetsing afstuderen

Het afstuderen bestaat uit twee onderdelen: de LIO-stage en het Afstuderen Beroepsgericht (zie verder standaard 11 voor de opzet van beide delen). De LIO-stage wordt afgerond met een portfolioassessment, dat wordt uitgevoerd door de mentor en de slb'er. De student wordt beoordeeld op het behalen van de SBL-kwalificaties. Een aandachtspunt ligt bij de wijze waarop de opleiding het vierogenprincipe invult. De mentor (schoolopleider) is geen formeel examinator, en levert input voor de beoordeling, maar ondertekent wel de beoordeling. De slb'er is verantwoordelijk voor de beoordeling en brengt deze in in het BT. Bij twijfelgevallen wordt een tweede examinator vanuit het BegeleidingsTeam (BT) ingezet. Bij twijfel doet een BT-lid als examinator een tweede bindende beoordeling. Het panel ziet hierin een borging van de ondergrens, maar daarmee is er nog niet bij alle LIO-stages het vierogenprincipe gegarandeerd. Voor een zo'n omvangrijk onderdeel van het afstuderen krijgt de opleiding de aanbeveling om altijd een tweede examinator te betrekken bij de portfoliobeoordeling.

Sinds 2020-2021 wordt er in de duale studievorm ervaring opgedaan met een afrondende beoordeling middels een Criterium Gericht Interview (CGI) om de startbekwaamheid nog beter te beoordelen, uitgevoerd door twee getrainde assessoren-examinatoren (eigen begeleider en onafhankelijke beoordelaar). Deze vorm wordt meegenomen in de onderwijsontwikkelingen. Het panel steunt deze ontwikkeling en adviseert deze opzet ook door te voeren in overige varianten en studieroutes.

Afstuderen Beroepsgericht bestaat uit vijf stappen (zie standaard 11), die ieder beoordeeld worden aan de hand van het opgeleverde (deel)eindproduct. Per 2020-2021 worden alle deelproducten aan het einde samengevoegd tot één verslag. Ieder van de vijf producten wordt beoordeeld aan de hand van een beoordelingsformulier met criteria. De producten van stap 1, 3 en 4 worden door de eigen begeleider beoordeeld. De producten van stap 2 (literatuuronderzoek) en 5 (eindproduct) worden beoordeeld door twee beoordelaars, waarvan de begeleider de eerste beoordelaar is. De stem van de tweede onafhankelijke beoordelaar is doorslaggevend, indien beide beoordelaars na onderling overleg niet tot overeenstemming kunnen komen.

Het panel beveelt de opleiding aan om de archivering van de beoordelingen scherper te borgen, aangezien niet alle beoordelingsformulieren beschikbaar waren bij de eindwerken en de beoordelingsformulieren zeer wisselend werden ingevuld qua feedback en ondertekening door beoordelaars. Daarmee is niet altijd duidelijk wie beoordeelt (met name bij de LIO-stages) en of het vierogenprincipe wordt aangehouden. De opleiding werkt aan het scherper vastleggen van wie voor welke onderdelen verantwoordelijk is. Er wordt gewerkt met het vierogenprincipe door inzet van de tweede onafhankelijke beoordelaar bij het Afstuderen Beroepsgericht stap 2 en 5. Bij de LIO-stage beoordeling is dit niet altijd goed geregistreerd. Dit behoeft wat betreft het panel blijvende aandacht. Het panel moedigt de opleiding aan om het experiment met het CGI als afronding van de LIO-stage door te zetten, aangezien er dan altijd sprake is van vierogenbeoordeling. De opleiding zet al in op training van docenten en mentoren/schoolopleiders voor deze beoordelingswijze.

Examencommissie en toetscommissie

Per 1 september 2021 zijn binnen Driestar Hogeschool vier examencommissies (één per opleiding) samengevoegd in één centrale examencommissie, met een aparte kamer per opleiding. Hiermee worden werkwijzen meer gestandaardiseerd en wordt de toetsing beter afgestemd binnen iedere opleiding. Op deze wijze wordt de aanwezige toetsexpertise meer gebundeld en efficiënter ingezet. Het panel is ervan overtuigd dat de examencommissie hiermee sterker staat bij de uitvoering van haar wettelijke taken. De examencommissie neemt daarbij duidelijk een borgende rol aan. In het verslag van de examencommissie 2020 worden diverse aandachtspunten gesignaleerd vanuit kalibratiesessies, waaronder de aandacht voor tweede beoordelaars, het vastleggen van bevindingen en oordelen, en de behoefte van studenten beter op onderzoek te worden voorbereid. Deze punten worden al aangepakt bij de curriculumvernieuwing.

Vanuit een midterm audit is besloten om de zorgtaak voor de toetskwaliteit te leggen bij een nieuw ingestelde toetscommissie. Onderwijsondersteuners met toetsexpertise ondersteunen de docenten bij het opstellen van toetsmatrijzen en -opdrachten. Het panel vindt dit een mooie ontwikkeling die al positief resultaat levert. Er wordt sindsdien gewerkt met een vast format voor het opstellen van toetsmatrijzen en een checklist voor controle op de relevantie, betrouwbaarheid en validiteit van toetsen. Ontwikkelaars van toetsen krijgen gerichte feedback en moeten deze verwerken voordat de toetsinformatie beschikbaar komt in OnderwijsOnline. Het panel vindt dit een goede ontwikkeling. Uit gesprekken blijkt dat docenten al gebruik maken van de toetsexpertise bij het opstellen van nieuwe toetsen en dat er meer overzicht ontstaat over het gehele toetsprogramma, de totale toetskwaliteit en de toetsdruk voor studenten.

Borging kwaliteit toetsing en beoordeling

Uit bovenstaande blijkt dat de opleiding sinds de vorige visitatie investeert in de toetsing en beoordeling en de borging van de toetskwaliteit. Het vierogenprincipe wordt toegepast bij het

opstellen van tentamens en bij de afname van high stakes-beoordelingen, zoals het beroepsassessment in jaar 1, het portfoli-assessment jaar 4 sam-studieroute en de beoordelingen op eindniveau bij de LIO-stage en het Afstuderen Beroepsgericht. De registratie van de beoordelaars op de beoordelingsformulieren behoeft aanscherping.

De opleiding investeert in scholing en kalibratie onder beoordelaars, zowel de eigen docentexaminateurs als de schoolopleiders die praktijkonderdelen beoordelen in de sam-studieroute. Alle docenten die toetsen construeren moeten BKE gecertificeerd zijn. Jaarlijks wordt er een kalibratiemoment gehouden voor beoordelaars van portfolio's en assessments. Bij beoordelingen op eindniveau wordt gewerkt met roulerende koppels van beoordelaars om de onafhankelijkheid te blijven borgen en tegelijkertijd beoordelaars onderling te laten kalibreren. Het panel ziet dat de opleiding naar aanleiding van de vorige visitatie de beoordelingsprocedures aanscherpt en daar via interne audits ook op monitort. Een documentenonderzoek door de Dienst Kwaliteitszorg leidde bijvoorbeeld tot het vermelden van beide toetsopstellers op toetsvoorbladen om het vierogenprincipe bij het opstellen van de toets te tonen. Het panel adviseert dit soort controles te continueren.

Standaard 11 Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoet**.

Het panel is ervan overtuigd dat de opleiding goede startbekwame leraren basisonderwijs aflevert. Dit wordt bevestigd door werkveldvertegenwoordigers. Ook de werkstukken laten voldoende inhoud en niveau zien passend bij de beoogde leerresultaten. Aandachtspunt is de complexiteit van het afstuderen met vijf onderdelen bij het deel 'Afstuderen Beroepsgericht'. Het panel adviseert de opleiding om de beoogde ontwikkeling naar één eindbeoordeling van een afrondend alles afdekkend eindproduct door te zetten. Dat kan de opzet van het afstuderen meer transparant en duidelijker maken voor externen met een duidelijker onderscheid tussen de Onderwijslijn (OWL) en Onderzoekslijn (OZL) routes. Van daaruit kan duidelijker worden bepaald wat er nodig is qua onderzoeksvaardigheden om de keuze tussen beide routes te maken. De opleiding zou daar volgens het panel meer de samenwerking kunnen zoeken met het Driestar Onderzoekscentrum Christelijk Leraarschap om de opleiding daarbij te ondersteunen.

Onderbouwing

Opzet afstudeerfase

De afstudeeropzet is vernieuwd sinds de vorige visitatie. Het afstuderen bestaat uit de LIO-stage (23 EC) met het LIO-portfolio als eindwerk en het vernieuwde Afstuderen Beroepsgericht (10 EC).

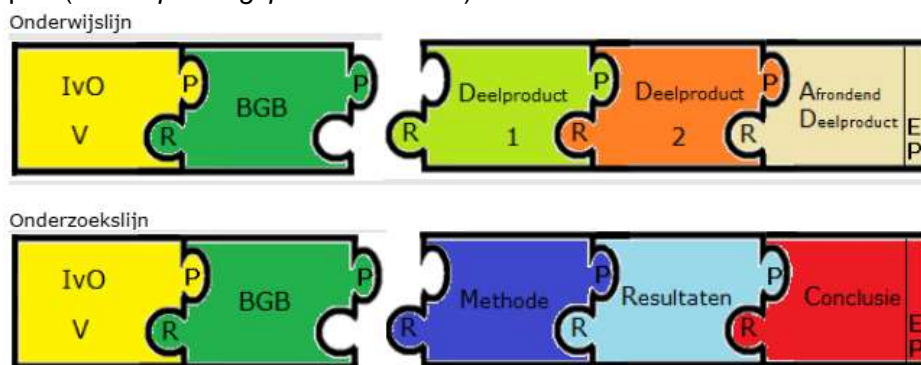
De opzet en inhoud van de LIO-stage zijn beschreven in het *LIO-stageboek 2021-2022* en in de *Handreiking werkplekieren studieroute sam-deeltijd*. De leeropbrengsten worden getoetst in een portfolio waarin zijn opgenomen: een analyse van het behalen van de SBL-bekwaamheden, weekreflecties, verslagen van terugkomdagen, tussentijdse beoordelingen door de slb'er en persoonlijke ontwikkelplannen met reflecties. Het panel vindt dit goed aansluiten op de persoonsvorming-/profielingsleerlijn.

Het Afstuderen Beroepsgericht bestaat uit vijf samenhangende opdrachten die gezamenlijk het eindwerk vormen. Iedere stap wordt beoordeeld aan de hand van het opgeleverde (deel)eindproduct, waarbij de stappen 2 en 5 doorslaggevend zijn voor de beoordeling op het eindniveau. Per 2020-2021 worden alle deelproducten aan het einde samengevoegd tot één verslag. Bij het Afstuderen Beroepsgericht kiezen studenten voor een Onderwijslijn (OWL) of een Onderzoekslijn (OZL). Bij beide staat de onderzoekende houding en het onderzoekend handelen centraal.

De eerste twee stappen zijn voor beide lijnen gelijk:

- 1) de Inventarisatie van Onderwerpen (IvO) en Verkenning (V) op één gekozen onderwerp resulterend in een beschrijving van de leervraag als opmaat naar de stappen 3-5. Na goedkeuring volgt stap 2,
- 2) De Beknopte Geannoteerde Bibliografie (BGB), verdere verdieping door een grondige analyse van een hoeveelheid onderzoeksliteratuur.

De vijf stappen (bron *Opleidingsplan 2021-2022*):



In de stappen 3 tot en met 5 ligt het onderscheid tussen OWL en OZL:

OWL: de student werkt aan twee deelproducten die van toegevoegde waarde zijn voor de onderwijspraktijk. Uitgangspunten uit de literatuur moeten omgezet worden in praktisch handelen met beargumenteerde onderbouwing. De student laat zien te kunnen experimenteren met nieuwe werkwijzen en met evaluatie en reflectie de eigen professionele kennis te vergroten. Praktijkvragen worden aangegrepen als leersituatie en leerervaringen worden toegepast in nieuwe situaties.

OZL: de student doet een praktijkgericht onderzoek, waarin op planmatige wijze, volgens de empirische onderzoekscyclus gewerkt wordt aan verbetering van een praktijksituatie. De student werkt systematisch aan een probleem met als doel routinematig handelen te doorbreken en een bijdrage leveren aan verbetering van het onderwijs.

Bij beide afstudeertrajecten moeten studenten aansluiten bij de beroepspraktijk en bij elk onderdeel in gesprek gaan met het werkveld. Bij beide werken studenten in afstudeerkringen, waar studenten elkaar peerfeedback geven en feedback ontvangen van een afstudeerbegeleider. Zo leren studenten om keuzes te verantwoorden en een professionele dialoog te voeren. Uit evaluaties en uit gesprekken die het panel voerde, blijkt dat studenten enthousiast zijn over het werken in de afstudeerkringen.

Het panel vindt de opzet met OWL- en OZL-routes nog diffuus. Het is voor studenten niet altijd duidelijk op basis waarvan ze de keuze moeten maken en wat dat betekent voor de te tonen onderzoeksvaardigheden en de onderbouwing van keuzes en conclusies. Soms lijken onderwerpen in de OWL meer geschikt voor OZL of andersom. De afstudeeropzet verdient daar nog een verdere ontwikkeling en duiding van doelen en criteria naar alle betrokkenen. De opleiding kan dan beter duiden welke onderzoeksvaardigheden tot op welk niveau bij OWL worden vereist en welke impact bij OZL is vereist. In gesprek met het panel wordt daar goed taal aan verbonden, die duidelijker kan worden uitgedragen in de afstudeerhandleidingen.

Producten van afgestudeerden

Het panel heeft vijftien afstudeerdossiers opgevraagd uit de laatste twee afstudeercohorten, naar rato variërend qua becijfering en studieroutes. Bij diverse dossiers ontbraken één of enkele beoordelingsformulieren. Het panel heeft in totaal, met alle verschillende beoordelingen, wel voldoende overzicht gekregen om een goede indruk te krijgen van de geleverde eindproducten en beoordelingen. Het panel herkent in het portfolio de aansluiting op de persoonlijke vormingslijn en op de SBL-kwalificaties. Er is een duidelijke opbouw naar het gewenste eindniveau.

Het panel vindt dat de LIO-portfolio's een heldere opbouw hebben en dat er duidelijk wordt toegewerkt naar het vereiste eindniveau voor de SBL-kwalificaties. Studenten kunnen daarbij ook eigen accenten leggen door opdrachten een eigen invulling te geven afhankelijk van de context

waarin ze de stage volgen.

De producten OWL en OZL vindt het panel passend en relevant voor het pabo-profiel en passend voor beginnende beroepsbeoefenaren, bijvoorbeeld Kleurgebruik in het kleuterklaslokaal (OZL), De invloed van energizers op concentratie van kinderen in de middenbouw (OZL), Verbetering van techniekonderwijs (OWL) of De ontwikkeling van een vertelschema voor onbekende bijbelverhalen (OWL).

Een aandachtspunt ligt bij de onderbouwing van reflecties, conclusies en de verantwoording van keuzes en onderzoeksanpak. Dat kan duidelijker worden verantwoord als de opleiding gaat werken met een overkoepelend eindwerkstuk. De afwegingen van studenten gaan nu enigszins verloren in de overgang tussen de verschillende deelwerkstukken. Een tweede aandachtspunt ligt bij de actualiteit van gebruikte literatuur en correcte annotatie volgens APA-regels. Bij OZL valt op dat er meer focus mag worden gelegd bij het praktijkgerichte karakter van het onderzoek en minder bij academische bronnen.

Functioneren afgestudeerden

Uit een driejaarlijks tevredenheidsonderzoek (2019) blijkt dat alumni en werkveldvertegenwoordigers de opleiding waarderen met een gemiddeld rapportcijfer 7,7 en vinden dat afgestudeerden startbekwaam zijn. Dit is in gesprekken met het panel duidelijk bevestigd door alumni en werkveldvertegenwoordigers. Zij noemen goede toerusting, gedrevenheid, visie op onderwijs en brede oriëntatie als duidelijk goede aspecten in de startbekwaamheid van afgestudeerden. Aandachtspunt lag bij de aansluiting tussen theorie en praktijk, zoals het werken met hulplannen, differentiëren, het contact met ouders en gebruik van het leerlingvolgsysteem ParnasSys. Deze aspecten zijn meegenomen in de sam-studieroute en worden meegenomen in verdere curriculumontwikkeling.

De opleiding heeft goed oog voor de doorontwikkeling van de startende leraren. Iedere alumnus ontvangt een voucher voor nascholingsaanbod en binnen de Opleidingsschool Samen in Ontwikkeling kunnen startende leraren participeren in een 'werkplaats startende leerkracht'.

Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Opleiding tot Leraar Basisonderwijs	voltijd	deeltijd	duaal
<i>Standaard 1 Beoogde leerresultaten</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 2 Oriëntatie</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 3 Inhoud</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 4 Leeromgeving</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 5 Instroom</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 6 Personeel</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 7 Voorzieningen</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 8 Begeleiding</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 9 Kwaliteitszorg</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 10 Toetsing</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 11 Gerealiseerde leerresultaten</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet

De oordelen zijn gewogen volgens de beslisregels van de NVAO. Op basis hiervan beoordeelt het visitatiepanel de kwaliteit van de bestaande hbo-bachelor Opleiding tot Leraar Basisonderwijs van Driestar Hogeschool als **positief**.

Aanbevelingen

Het panel geeft de opleiding de volgende aanbevelingen mee:

Standaard 2, 3 en 4

- Versterk de verdere integratie van de kennislaag en de vakgebieden in het curriculum / programma / leerlijnen van de opleiding om zo nog meer samenhang in het hele curriculum te creëren.
- Onderzoek in overleg met het Onderzoekscentrum Christelijk Leraarschap waar punten voor samenwerking liggen voor inhoudelijke ondersteuning van de opleidingspraktijk.

Standaard 6 Personeel

- Investeer in vergroting van het aantal master opgeleide docenten en verhoog dat aantal substantieel (cao-afspraken 100% voor schaal 11 functie docenten).

Standaard 9 Kwaliteitszorg

- Creëer een kwaliteitscultuur die gebaseerd is op de inzet van meer kwalitatieve instrumenten en tevens gekoppeld is aan het monitoren van de uitdagingen en doelen die bij standaard 1 zijn geformuleerd.

Standaard 10

- Zorg voor het beter registreren van beoordelingen en feedback in de beoordelingsformulieren en voor de hantering van het vierogenprincipe bij de LIO-stage.

Standaard 11

- De opzet van het afstuderen oogt ingewikkeld met twee sporen (onderwijs- of onderzoeksgericht) en vijf lossere onderdelen. De opleiding kan het onderscheid tussen beide routes beter duiden en krijgt de aanmoediging om de stap naar één beoordeling van een alles afdekkend eindproducten middels een criterium gericht interview verder te ontwikkelen.

Bijlagen

Bijlage 1 Bezoekprogramma

08.45-09.45	Voorbespreking en materiaalbestudering door het panel	
09.45-10.45	Gesprek met studenten	<i>Twee studenten pabo 3 SAM-route Student pabo 3 regulier Student pabo 3 VWO verkorte route Student pabo 4 regulier Student pabo 4 SAM-route</i>
10.45-11.00	Pauze voor panelleden	
11.00-12.00	Gesprek met docenten Onderwijsleeromgeving	<i>docent rekenen, studiecoördinator en lid MR docent pedagogiek en slb'er docent godsdienst/professionele identiteit en Onderzoekscentrum Christelijk Leraarschap docent geschiedenis en slb'er docent godsdienst/professionele identiteit en coördinator internationalisering docent pedagogiek en coördinator beroepstaak 2 en professionele identiteitslijn</i>
12.00-12.45	Lunch voor panelleden	
12.45-13.30	Stage en werkveld	<i>alumnus en leraar bij de RSVR in Rijssen student pabo 4 en lid Opleidingscommissie directeur Koning Willem Alexanderschool Staphorst docent, slb'er, btc'er en lid Opleidingscommissie docent Nederlands, ontwikkelaar portfolio en werkplekklaren, slb'er schoolopleider Calvijnschool Leerdam schoolopleider De Schakel Vinkeveen</i>
13.30-13.45	Pauze voor panelleden	
13.45-14.45	Toetsing en afstuderen	<i>docent natuur & techniek en voorzitter examencie docent rekenen, coördinator afstuderen beroepsgericht docent pedagogiek, lid examencommissie docent rekenen, decaan functiebeperking, lid stageteam en slb'er onderwijsontwerper en toetsexpert docent bewegingsonderwijs</i>
14.45-15.00	Pauze voor panelleden	
15.00-15.45	Strategie en ontwikkeling	<i>manager pabo manager pabo voorzitter college van bestuur</i>
15.45-16.45	Nabespreking panelleden	
16.45-17.00	Terugkoppeling visitatie, alle collega's en studenten welkom	
	Het ontwikkelgesprek zal online op een later tijdstip begin 2022 plaatsvinden	

Bijlage 2 Bestudeerde documenten

Zelfevaluatie pabo, Visitatie 9 december 2021, Driestar Hogeschool
Opleidingsplan 2021-2022
Onderwijs- en examenregeling 2021-2022, Algemeen deel en Opleidingsdeel
Voortvarend 2021, supplement bij Strategisch Beleidsplan 2019-2020
Beroepsprofiel van de christelijke leraar
Essenties van christelijk leraarschap
Lerend Onderweg
Samen onderweg naar een examencommissie en toetscommissie
Kadernotitie Onderwijs en opleiding
Kwaliteitsmanagementplan
Notitie Meesterschap
Professionaliseringsplan medewerkers Driestar educatief 2019-2022
Beleidsnotitie Internationalisering
Beleidsnota digitaal onderwijs
Jaarevaluatie Pabo 2021
Tevredenheidsonderzoeken alumni en werkveld pabo 2019 en afstudeerbegeleiding 2020
Rapport documentonderzoek eindwerken pabo 2020
Onderzoeksverslag Studeren in coronatijd, juli 2020
Gespreksformulier intakegesprekken
Beoordelingsformulieren stageperiodes
Toetsprogramma's regulier en SAM2021-2022
Eindtermen onderzoek doen per leerjaar pabo
Overzicht docenten pabo Driestar hogeschool
Zelfscan basisvaardigheden online didactiek
Landelijke eisen gekoppeld aan de beoordeling van de producten Afstuderen Beroepsgericht
Moduleoverzichten pabo 21-22
Opleidingsgids pabo 2021-2022
Handboek In de spiegel van de tijd
Handleiding werkplekieren studieroute sam-dt
Stageboek LIO-stage 2021-2022
Handleiding afstudeerbegeleiders 2020
Selectie van vijftien afstudeerdossiers (LIO en Afstuderen Beroepsgericht), waarvan acht reguliere voltijd, twee deeltijd, twee duaal, een sam-route, een vwo-verkorte, een onderwijsassistent verkorte route; zeven OZL en 8 OWL afstudeerroute.
Ter plaatse en ook digitaal, inzage in representatieve selecties onderwijsmateriaal en toetsmateriaal en verslagen van commissie, waaronder jaarverslag examencommissie.